



EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Nemzeti
Tehetség Program



EMBERI ERŐFORRÁS
TÁMOGATÁSKEZELŐ

BME-TFK

SZAKMA-DIÁK MŰHELYSOROZAT TÁRSADALMI FELELŐSSÉGVÁLLALÁS



A TOLMÁCS ÉS A FORDÍTÓ TÁRSADALMI FELELŐSSÉGVÁLLALÁSA

A BME-TFK

a Nemzeti Tehetség Program

a fiatal felnőtt tehetségek társadalmi felelősségvállalását elősegítő
programok támogatására kiírt pályázatának nyerteseként
a 2015/2016-os tanév második félévben
Szakma-Diák Műhelysorozatot indít.



A program célja, hogy a fiatal felnőttek a nyelvi közvetítés (fordítás és tolmácsolás) hagyományos formáin túl megismerjék e tevékenység társadalmi és közösségépítő szerepét, és maguk is aktívan részt vegyenek az e tevékenységhez kapcsolódó felelősségvállalás erősítésében, a szemlélet formálásában. A célt egyrészt hat tematikus Szakmai-Diák Műhely és a műhelysorozathoz kapcsolódó tárgyasult alkotások (prezentációk, vendégkönyv, ajánlások, rövidfilm), valamint két kiegészítő élménynap, illetve két publikáció (eseménynapló és diplomamunkák) szolgálja.

A műhelyek során a diákok megismerhetik e témák szakértőit és ajánlásokat fogalmaznak meg. Hagyományteremtő célzattal vendégkönyvet bocsátunk útjára, a diákok pedig eseménynaplót készítenek a műhelyekben folyó szakmai munkáról. Az eseménysorozat egy tehetségnappal zárul, ahol a hallgatók és előadók szerepet cserélve tesztelik tudásukat

A műhelysorozat keretében megvalósuló eseményeinket az érdeklődők skype-on is követhetik, ezáltal azokat elérhetővé tesszük határon túli és távoli célcsoportok számára is, valamint azok is be tudnak kapcsolódni, akik nem tudnak fizikailag jelen lenni a beszélgetéseken.

A BME-TFK skype címe: bme.tfk

1. A SZAKFORDÍTÁSON TÚL. KREATIVITÁS A FORDÍTÁSBAN.

A 2015/16-os tanév tavaszi szemeszterének első szakma-diák találkozójára január 26-án került sor. A találkozó keretein belül ez alkalommal egy panelbeszélgetést követhettünk figyelemmel, amelyben tapasztalt műfordítók beszéltek arról, hogy mennyire fontos a kreativitás a szakmában.

A panel résztvevői:

- Fáber András – konferenciatolmács, műfordító, oktató
- Kálmán Judit – szinkron dramaturg, műfordító, tanár
 - Kövesdi Miklós – szinkron dramaturg, műfordító
- Nagy Orsolya – szinkron dramaturg, konferenciatolmács, szakfordító hallgató

Moderátor:

- Csuvár Erzsébet – műfordító, oktató

A beszélgetés során igen változatos témákat érintettek a résztvevők. Volt szó a műfordító egójáról, felelősségéről és veleszületett kvalitásairól.

A panel előadói – ahogy azt egy kreativitásról szóló beszélgetés során talán el is várható – nem mindenben értettek egyet. Kövesdi Miklós úgy vélte, hogy a műfordításra részben születni kell, de szerencsére van tanulható része is. A műfordítónak elsősorban magyarul kell nagyon jól tudnia, illetve kiemelkedő íráskészséggel kell rendelkeznie. Hozzátette, hogy a kreativitáshoz idő kell, sok-sok idővel pedig egy műfordító igen ritkán rendelkezik. Ezzel szemben Nagy Orsolya véleménye szerint erre a feladatra nem feltétlenül születni kell, a motiváció, az elhivatottság fontosabbak, mint a tehetség, mert ezek önmagukban fejlődésre ösztökélnek.

Érintettük a fordított szöveg érvényességét is, Fáber András szerint szükséges az időnkénti újrafordítás, mert egy-egy fordítás szövege általában 60-70 évig aktuális. Az előadók egyetértettek abban, hogy a műfordító felelőssége a gyengébb szöveget is feljavítani, hiszen a közönség azt hiheti, hogy a hibák a fordítás során keletkeztek.

Összefoglalva elmondható, hogy nagyon színes és érdekes beszélgetésnek lehettünk fültanúi, sok izgalmas történetet és példát hallhattunk arról, hogy valóban mennyire fontos a kreativitás egy fordító munkájában.

Meghívottak: BME Idegen Nyelvi Központ oktatói és hallgatói, BME-TFK fordító- és tolmácsképzős hallgatói és oktatói, fordit.hu szakmai közösségi portál, Professzionális Fordításszolgáltatók Egyesülete, Magyar Fordítók és Tolmácsok Egyesülete, Hungarovox Oktatási Stúdió és Kiadó

A teljes anyag elérhető az alábbi linken:

<http://www.fordit.hu/cikkek/77aa5c409bf529cbb18125e792bfff6>

Szakmai beszámoló elérhető az alábbi linken:

<http://www.traduc-inter.bme.hu/esemenyek.html?content=index2#kreativea>

AJÁNLÁSOK

A panelbeszélgetés számos tanulsággal, értékes gondolattal szolgált az érdeklődők számára. Bár a panelbeszélgetés címe szerint a szakfordításon túli kérdésekkel foglalkozott (köztük filmfordítással, szinkron dramaturgiával), számos olyan ajánlás fogalmazódott meg, amely nem csupán a műfordítók, de bármilyen, nyelvi közvetítéssel, fordítással,

tolmácsolással foglalkozó szakember számára is iránymutató lehet. Ezek az ajánlások a következők:

- A **kreativitás** kulcsa az, hogy a (mű)fordító valahol, lelkében gyermek is marad, megőrzi a rácsodálkozás képességét a világra, és újabb és újabb ötletekkel áll elő.
- A (mű)fordítónak **virtuális színésznek** is kell lennie, hiszen bele kell magát képzelnie mind a forrásnyelven, mind a célnyelven az adott helyzetbe, jelenetbe. Ha erre nem képes, akkor könnyen elkövetheti azt a hibát, hogy nem „működik” a jelenet a célnyelven.
- A (mű)fordító egyfajta **illuzionista** is, hiszen úgy kell zsonglörkődni, hogy a megalkotott célnyelvi szöveg ne csupán korhű, hanem a mai olvasó számára is érthető legyen.
- A (mű)fordító nem csak jól tudja a **magyar nyelvet**, hanem szereti is azt.
- A (mű)fordítónak mindig tudnia kell, hol a helye: ha verset fordít, még nem ő a költő, ha regényt fordít, még nem ő az író. Jól eszébe kell vésnie, hogy az ember sose tudhat semmit egészen jól, és mindig jöhet egy új, jobb megoldás.
- A (mű)fordító további kikerülhetetlen feladata, hogy az eltérő nyelveket beszélő, eltérő kultúrájú emberek között legjobb tudása szerint biztosítsa a kommunikációt és kivegye szerepét ezen eltérő kultúrák kulturális értékeinek közvetítéséből. Ebben az értelemben kiemelő a nyelvi közvetítést végző szakemberek **többdimenziós társadalmi feladatköre: a társadalomépítés, a közösségépítés, a szemléletformálás**. A (mű)fordító **társadalmi felelősségvállalása** a kulturális értékek teremtése és közvetítése révén valósul meg.
- A (mű)fordító, azaz a más nyelveket és kultúrákat ismerő ember legfőbb társadalmi felelősségvállalása az, hogy a tudását odaadja olyan célok megvalósítására, amelyekben más nem tud segíteni, a fordító viszont éppen ebben kompetens: közvetíteni képes a kultúrák között, ami a mai, menekültválsággal terhes időkben rendkívül fontos feladat. Ezzel kapcsolatban fogalmazódott meg a menekülteknek segíteni próbáló, helyben dolgozó emberek részéről, hogy több tolmácsra, tájékoztató táblára, szórólapra, nyomtatott anyagra lenne szükség, hiszen a rendészeti munkatársak a nyelvi korlátok miatt nem mindig tudnak válaszolni a felmerülő kérdésekre.

A panelbeszélgetés során példák sokaságát hallhattuk a fenti ajánlások alátámasztására. Olyan fordítástudományi alapfogalmak kerültek gyakorlati közelségbe, mint a honosítás (a célnyelvi kultúrába

illesztés), a regiszterek közötti mozgás. E példák kiválóan hasznosíthatóak a fordítóképző intézményekben is, ezért a következő ajánlás is megfogalmazódott:

A panelbeszélgetés rávilágított arra, hogy bár a műfordítás és a szakfordítás a maga sajátosságaival két külön terület, ezek ötvözése termékeny lehet a fordítóképző intézmények számára, különös tekintettel a kreativitás fejlesztésére.

A műfordítás során szerzett tapasztalatok és **példák** kiválóan hasznosíthatóak a szakfordítás, fordítás és tolmácsolás **oktatása** során is. Ezért hasznos lenne, ha a műfordítók szélesebb körben is megosztanák e tapasztalatokat. Erre adnak lehetőséget az éves konferenciák, a publikációs kötetek.

Rövidfilm:

<https://youtu.be/HZxRmu9UIYQ>

2. JELNYELVI TOLMÁCSOLÁS

2016. február 29-én a BME-TFK újabb szakma-diák találkozóján a **jelnyelvi tolmácsolás** volt a téma. Ez alkalommal **Csernyánszki-Bejczy Boglárka jelnyelvi tolmács** adott elő. Első kézből hallhattunk azokról a nehézségekről, amelyekkel egy jelnyelvi tolmács találkozik mindennapi munkája során, ezen kívül az előadó bemutatta azokat a területeket is, amelyeken dolgozik, úgy ahogy kitért a tolmácsolás működésére, majd előadását személyes élményeivel és tapasztalataival zárta. Az elmondottak szerint egy felkészült jelnyelvi tolmács gyakorlatilag az élet minden területén tolmácsol, és **sok tolmácsolási műfajt** ismer (magyar jelnyelv, jelesített magyar nyelv, ujjábécé, daktíl tenyérbe jelelés, tenyérbe írás, magyar nyelvű beszéd vizualizálása, magyar nyelvű, hangzó beszéd írásba foglalása, lorm-abc, braille-írás).

A jelnyelvi tolmácsolás és a nyelvi közvetítésen alapuló szaknyelvi tolmácsolás között sok hasonlóság van, ide tartozik a testtartás, a beszédtempó vagy a pontosságra törekvés fontossága, a láthatóság, a **felelősség**, a stressz jelenléte, a koncentráció fontossága, ugyanakkor a két szakma sokban különbözik egymástól, hiszen a jelnyelv egy vizuális nyelv, ahol 100%-osan mindent át kell és át is lehet adni, a tolmácsolásról azonban ugyanez nem mondható el.

Meghívottak: BME esélyegyenlőségi koordinátor (rajta keresztül a BME összes karának érintett hallgatója), BME Idegen Nyelvi Központ oktatói és hallgatói, BME-TFK fordító- és tolmácsképzős hallgatói és oktatói, fordit.hu szakmai közösségi portál, Professzionális Fordításslálgáltatók Egyesülete, Magyar Fordítók és Tolmácsok Egyesülete

A teljes anyag elérhető az alábbi linken:

<http://www.fordit.hu/cikkek/d7528e663ca54c1369c32e58b88338ae>

Szakmai beszámoló elérhető az alábbi linken: http://www.traduc-inter.bme.hu/Szakma_diak_eper.html

AJÁNLÁSOK

A fiatal felnőtt tehetségek társadalmi felelősségvállalását elősegítő programsorozatunk célja, hogy a fiatal felnőttek a nyelvi közvetítés (fordítás és tolmácsolás) hagyományos formáin túl megismerjék e tevékenység társadalmi és közösségépítő szerepét, és maguk is aktívan részt vegyenek az e tevékenységhez kapcsolódó felelősségvállalás erősítésében, a szemlélet formálásában.

A jelnyelvi tolmácsok munkájáról az átlagember nagyon keveset tud, legtöbbször csak a televízióban látunk jelnyelvi tolmácsot. Ennek ellenére – mint azt Csernyánszki-Bejczy Boglárka jelnyelvi tolmácsról megtudhattuk – a televízióban történő jelnyelvi tolmácsolás a jelnyelvi tolmácsok munkájának csupán elenyésző része (kb. 0,2%). Jelnyelvi tolmácsok az élet minden területén tevékenykednek: hivatalos ügyek intézésénél (bank, bíróság, esküvő stb.), iskolában, orvosnál, hiszen a jelnyelvi tolmács hangját adja a hallássérültnek, illetve közvetíti felé a hangokat (nem csupán a beszédhangokat, hanem minden egyéb hang fontos lehet, pl. egy szirénázó mentőautó).

A fentiek alapján úgy gondoljuk, hogy **a jelnyelvi tolmácsok munkáját ismertebbé kéne tenni**, hiszen minél inkább tisztában vagyunk a jelnyelvi tolmácsok szerepével és a rájuk háruló felelősséggel, annál jobban tudjuk halló emberként segíteni hallássérült embertársainkat. Ezért rendkívül fontos lenne, hogy az ügyintézők a hivatalokban, bankban, bíróságokon stb. tisztában legyenek a jelnyelvi tolmács szerepével és feladataival. Ennek köszönhetően – amennyiben hallássérült személy érkezik

ügyintézésre jelnyelvi tolmács kíséretében – az ügyintéző felkészültebben tudná fogadni őt, így az ügyintézés hatékonyabb és emberségebb lehetne.

Az előadásból kiderült, hogy a jelnyelvi tolmács **hiányszakmának** számít, különösen kevés van például férfi jelnyelvi tolmácsokból. A fentiek miatt úgy gondoljuk, hogy fontos lenne a **jelnyelvi tolmácsképzések népszerűsítése a fiatalok körében**. A jelnyelvi tolmácsszakma egyik vonzereje, hogy különösen jól illeszkedik az élethosszig tartó tanulás vonulatába, hiszen mindig keletkeznek új jelek, úgy ahogy mindig találkozhat a tolmács számára addig ismeretlen helyzettel, amelyhez alkalmazkodnia kell.

A jelnyelvi tolmácsszakma társadalmi és anyagi elismertségét is szükséges lenne növelni. Fontos lenne hangsúlyozni, hogy a jelnyelvi tolmácsok által ellátott feladatok nélkülözhetetlenek a hallássérültek számára.

3. NYELVI KÖZVETÍTÉS A MENEKÜLTÜGYI ELJÁRÁSOKBAN

A tavaszi félév harmadik szakma-diák találkozója az EPER pályázat keretein belül március 21-én került sor. A téma ezúttal is a társadalmi felelősségvállalás volt, ezen belül is a **nyelvi közvetítés a menekültügyi eljárásokban**. Meghívott előadónk **Márcz Andrea** volt, a **Menedék Migránsokat Segítő Egyesület** munkatársa. Az egyesület célja a védelemben részesültek **társadalmi integrációja**.

A **menekültügyi tolmácsok szerepe különösen fontos**, az eljárásban hatalmas felelősség terheli őket, ezért különös figyelmet fordítanak a képzésükre. A menekültügyi tolmácsoláshoz nem elég nyelvi kompetenciákkal rendelkezni, szükséges a joganyag és az eljárás ismerete, a származási országgal kapcsolatos háttértudás is, valamint a megfelelő mértékű empátia. Az első és legfontosabb szabály, hogy a tolmács nem része a döntéshozatali folyamatnak.

A tolmácsolás formája majdnem mindig konszekutív, mégis elvárható a nem summázott, szószerinti fordítás. Nehézséget okozhat, hogy a tolmácsolandó fél beszéde általában kevésbé összeszedett, ráadásul esetében fennállhat egy olyan fokú dramatisztika, amely a képviselőt megnehezíti (ezt elsőként a tolmács detektálja). Amennyiben ez az eset áll fenn, a tolmács jelezheti ezt az ügyintéző felé, gondosan ügyelve arra, hogy a tolmácsolandó fél bizalma ne inogjon meg benne.

A menekültügyi eljárásokban a tolmácsok mellett a fordítóknak is fontos szerepük van: menedékkérők sokszor akár nagy terjedelmű bizonyítékokat is hozhatnak magukkal, ilyenkor a fordítóktól általában

fókuszáló, summázó fordítást várnak, az esszenciális részek rendkívül pontos fordítása mellett.

Az előadás részletes, izgalmas és inspiráló volt. Segített közelebbről megérteni a menekültügyi eljárást, valamint a nyelvi közvetítők vitathatatlan szükségességét és hatalmas felelősségét a tárgyalt folyamatban.

Meghívottak: BME Idegen Nyelvi Központ oktatói és hallgatói, BME-TFK fordító- és tolmácsolásos hallgatói és oktatói, fordit.hu szakmai közösségi portál, Professzionális Fordításslálgáltatók Egyesülete, Magyar Fordítók és Tolmácsok Egyesülete, Menedék Egyesület

A szakmai beszámoló elérhető az alábbi linken (az eseményről a téma érzékeny mivolta miatt videófelveétel nem készült):

<http://www.traduc-inter.bme.hu/esemenyek.html?content=index2#menekultugy>

AJÁNLÁSOK

Az átlagember keveset tud a menekültügyi tolmácsokra nehezedő felelősségről. **Mivel igen érzékeny területről van szó, rendkívül nehéz megtalálni azt a határt, amelyet a tolmács nem léphet túl.** A nyelvi kompetenciákon kívül rengeteg összetevője van egy ilyen területen történő tolmácsolásnak, ezekre tolmácsként mind-mind ügyelnünk kell.

A menekültügyi tolmácsolás során alapvető **etikai, és egyéb természetű, érzékeny kérdések** merülnek fel:

- átláthatóság (a tolmács szerepe, megbízhatósága)
- **pártatlanság és a véleményalkotás tilalma**
- semlegesség
- hitelesség
- szavahihetőség
- **titoktartási kötelezettség** (plusz teher a tolmácsnak)
- "hatalom" kérdése
- **minőség** kérdése.

Ezekből is látható, hogy a menekültügyi tolmácsolás során **a szokványos tolmácsszerep kiszélesedik.** A tolmácson döntő, egyéni sorskérdések múlhatnak, ezért fontosnak tartjuk, hogy a menekültügyi eljárásban részt vevő szereplők összessége tisztában legyen a tolmácsra nehezedő felelősséggel.

Ezen kívül fontosnak tartjuk, hogy ezzel kapcsolatban is elinduljon egy **szemléletformálás**, ehhez pedig a nagyközönség érzékenyítése szükséges a kérdéssel kapcsolatban. Fontos, hogy az emberek lássák az említett terület érzékeny összetevőit, hiszen csak így fogják megérteni a nyelvi közvetítés ezen műfajának érzékeny mivoltát.

4. A TOLMÁCS ÉS A FORDÍTÓ SZEREPÉNEK EVOLÚCIÓJA TÖBB GENERÁCIÓ SZEMPONTJAI ALAPJÁN

A BME-TFK az Eper pályázat keretében 2016. április 26-án szervezte meg a tavaszi félév 4. szakma-diák műhelyét, melynek keretében **a tolmács és a fordító szerepének változásairól**, és az ezeket kísérő jelenségekről beszélgettek a meghívott előadók egy 60 perces panelbeszélgetés keretében, melynek moderátora *Beták Patrícia*, a nappali képzés vezetője volt.

A panel résztvevői

- *Szomráky Béla*, szabadúszó fordító és tolmács, aki több mint 50 éve a szakma egyik jeles képviselője;
- *Jantsits Ágnes*, szabadúszó fordító és tolmács, aki szintén évtizedek óta dolgozik a szakmában;
- *Alex B. Lawani*, szabadúszó tolmács, és az INTERLEX Communications tolmács- és fordítóiroda ügyvezetője, aki több mint 20 éves szakmai tapasztalattal a háta mögött a panelben a „középmezőnyt” képviseli;
- és végül *Zafir Márta*, szabadúszó fordító és tolmács, a tolmácsok.com alapító tagja, a fiatal nemzedék képviselőjeként jelent meg.

A beszélgetés során a panelisták olyan kérdéseket érintettek, amelyek a szakmában történt **változásokról** árulkodnak. Szó esett a különböző megbízási típusokról, a korábbi és mai munkafolyamatokról, a fordítónak/tolmácsnak adott visszajelzésekről, illetve meghatározó szakmai momentumokról.

A panel korosabb és tapasztaltabb képviselői felidéztek a dicső múltat, amikor még alig voltak tolmácsok (nemhogy képzés) így saját magukat képezték, és egymástól lesték el a szakma csínját-bínját. Akkoriban a fordítók és tolmácsok a felső tízezer közül kikerült „művészek” voltak, akik – Fáber tanár úr szavait idézve – tbz-vel (*társadalmi beilleszkedési*

zavarral) küzdöttek, így kényszerültek bele - jobb híján - a fordítók és tolmácsok világába. Manapság ezzel szemben ez **a szakma a társadalmi beilleszkedés eszközévé vált**. Az anekdotázások után szó esett arról is, mennyire felhigult a szakma, hiszen a fordítói/tolmácsszakma mára karrierszakmává nőtte ki magát. Az ambíciózus fiatalok egyetemi képzéseken sajátíthatják el a „művészetből” immár „craftmanshippé avanszált” mesterséget. Hiábavaló azonban a technológia urgásszerű fejlődése, a képzések széles választéka, a fiatalokból hiányzik a fordító/tolmácstól joggal elvárható alapvető kultúra iránti igény, illetve az általános műveltség, a „bagaglio culturale”.

A feltörekvő generációt képviselő egyetlen paneltag nem tudta ugyan anekdotákkal szórakoztatni a hallgatóságot (melynek soraiban egyébként az MFTE elnökségi tagjai, és a Proford képviselői is megjelentek). Elmondta, hogy a **képzésnek óriási szerepe van a jövő fordítóinak és tolmácsainak kiválasztásában és fejlesztésében**, ugyanakkor hangsúlyozta az **egyéni felelősség szerepét** az önképzésben. Emellett sok konstruktív javaslat, ötlet, sok hasznos információ is elhangzott **a fordító és tolmács társadalmi felelősségvállalásának** kérdéséről és jelentőségéről.

Meghívottak: BME Idegen Nyelvi Központ oktatói és hallgatói, BME-TFK fordító- és tolmácsképzős hallgatói és oktatói, fordit.hu szakmai közösségi portál, Professzionális Fordítássléjgáltatók Egyesülete, Magyar Fordítók és Tolmácsok Egyesülete, Menedék Egyesület, Helsinki Bizottság, határon túli egyetemek, PPKE és ELTE hallgatói és oktatói

A teljes anyag elérhető az alábbi linken:

<http://www.fordit.hu/cikkek/cc81aafc7a1efa57cd592f325422e1e8>

A szakmai beszámoló elérhető az alábbi linken:

<http://www.traduc-inter.bme.hu/esemenyek.html?content=index2#evolucion>

AJÁNLÁSOK

A panelbeszélgetés során kiütökzözó óriási szakadék a régi és az új generáció hozzáállásában, nézeteiben és megítélésében valószínűleg nem szakmaspecifikus jelenség. A fordítói szakma az írásbeliséggel, a tolmácsoké pedig az emberi kommunikáció óta jelen van az emberiség történelmében, de nincs új a nap alatt: a generációk közti ellentétek nem

változnak, és a másik szavainak félreértelmezése még ezen a területen is probléma. A panelbeszélgetés végén elhangzott egy kezdeményezés egyfajta **önképző körre**, ahol a generációk átadhatnák egymásnak ismereteiket, és mindkét fél képviselői tanulhatnak egymástól. Ez egy első lépést jelenthet a feszültség megoldására.

Művészek és szakemberek, tbz-k és karrieristák, enciklodépiikus műveltségű legendák és zöldfülű technikai zsonglőrök! Nem a Gordiuszi-csomót kell átvágni, csak nyitni kellene egymás felé, és együtt megpróbálni létrehozni a technológiában jártas, nagy műveltségű fordító/tolmács művész-szakember típusát. **Ha mi sem tudunk példát mutatni a kommunikáció és az egymás felé nyitásban, akkor ki?**



„Kell-e a tolmácsnak/fordítónak társadalmi munkát vállalnia?



Nem a fordítónak, vagy a tolmácsnak kell, hanem az embernek.”

5. TEHETSÉGNAP- EGY VÉGFELHASZNÁLÓ SZEMPONTJAI



Hallgatóink május 4-ére szervezték az Eper pályázatos szakma-diák műhelysorozat utolsó előtti eseményének keretében megrendezett ún. **Tehetségnapot**. Annyi támpontot kaptak, hogy választaniuk kell egy olyan témát, amely bizonyos értelemben átismétli az eddig tanultakat. A

hallgatók úgy döntöttek, meghívják **Jávor Benedek** EP parlamenti képviselőt, aki be tud nekünk számolni arról, hogy látja a végfelhasználó a tolmácsok és fordítók munkáját. Másik meghívottunk **Bugár-Buday Orsolya** EU-s tolmács volt, aki arról tudott mesélni, milyen nehézségekkel szembesül mindennapi munkája során.

A beszélgetés moderátora **Krizsán Péter** szakfordító hallgatónk volt, aki szervezőként is nagyban hozzájárult az esemény sikeréhez. A beszélgetés kötetlen panelbeszélgetés keretében valósult meg, melyet a hallgatóság részéről érkező kérdések követték.

Hogy mit vár az ügyfél?

Jávor Benedek elmondta, hogy a parlamenti képviselőknek joguk van anyanyelvükön felszólalni, közülük sokan mégis az angolhoz folyamodnak. Ilyenkor az a furcsa helyzet áll elő, hogy pl. angolul felszólaló magyar képviselők beszédét tolmácsolják a magyar kabinban dolgozó tolmácsok. Ugyanakkor az is elmondható, hogy az ún. **euro English**-nek sokszor csak érintőleges köze van a British English-hez. Tovább nehezíti a helyzetet, hogy az uniós nyelvezet rendkívül szigorú nyelvezet, az euroangol tulajdonképpen **önálló entitásként** fogható fel.

Jávor Benedek elmondta, hogy általában minden dossziéhoz kijelölnek egy-egy jelentéstevőt, aki az adott szabályozási javaslatot végigviszi, és mellette minden frakcióból kiválasztanak egy ún. árnyék-jelentéstevőt, akik sokszor hónapokig tárgyalnak arról, hogy milyen legyen az adott szöveg. Ezek 8-10 fős tárgyalások, ahol rendszerint az **angol a munkanyelv** (persze előfordul, hogy a jelentéstevő nem beszél angolul, ez nagyban meg is nehezíti a munkát). Elmondta, hogy a szinkrontolmácsoknak gyakran **szövegezési tárgyalásokat** kell végigtolmácsolniuk, ahol rendkívül fontos, hogy a tolmács ismerje az adott szakkifejezést, hiszen a **pontosság** nagyon fontos.

Jávor Benedek természetesen tisztában van azzal is, hogy a tolmácsok sokszor bámulatos **akcentusokkal** találkoznak, ugyanakkor azt is elmondta, megbízik a tolmácsokban ezügyben: *“Csak a tolmácsokban bízhatok, hogy ők értik, hogy mit mond az adott előadó, és át tudják adni”*.

Ezzel párhuzamosan azzal is tisztában van, hogy a nevek kiejtése sokszor bizony nem evidens. Sokszor még felismerni is nehéz őket☺: *“Hogy ebből a tolmácsok hogy jönnek rá, az számomra örök rejtély marad.”*

Mesélt nekünk még arról is, hogy: *“A tolmácsolás sokszor közvetett, pl. magyarról észtre nem direktben megy a tolmácsolás, hanem egy nagy nyelven, példának okáért az angolon keresztül, és bizony kettős tolmácsolásban (relé) el tudnak vészni dolgok”*.

Hogy látja a folyamatot a tolmács?

Bugár-Buday Orsolya elmondta, hogy *“a tolmácsolás nagyon sok helyzetben csak egy **szükséges rossz**, de mivel nem mindenki beszél idegen*

nyelveket, kénytelenek vagyunk segíteni a képviselőknek a kommunikációban.”

Ezenkívül azt is megtudhattuk, hogy a tolmácsoknak pedig az rejtély, hogy a sok-sok furcsa kiejtésből az adott képviselő hogyan ismeri fel a saját nevét☺: *“ ez számomra rejtély, de a képviselők rá szoktak jönni a nevükre ”*.

Ezt követően többek között az is szóba került, vajon hogy oldja meg a tolmács az angol **rövidítéseket**, mit tesz, ha nagyon pörgős felszólalást kell tolmácsolnia (erre Jávor Benedek azt mondta, előfordulhat, hogy tolmácsolhatatlan **beszédtempó** esetén erősen töredékes tolmácsolások születnek, sokszor nem koherens és nem pontos a tolmácsolás, de ha a képviselő nem figyel oda arra, hogy tolmácsok közvetítik a beszédét, akkor nincs mit tenni).

Szóba került az is, hogy szinkrontolmácsolásnál takarékoskodni kell a szótagokkal, hiszen az angol például tömörebb nyelv a magyarnál. Említettük az **anticipációt** is, mellyel kapcsolatban elhangzott, hogy az egyik tolmácskolléga egyszer felcsattant a kabinban: *“A fene egye meg, hogy soha nem azt mondja, amit én☺”*.

Megtudtuk továbbá azt is, hogy a tolmácsok nagyon hálásak bárminemű **visszajelzésért** a megrendelők, azaz képviselők részéről, beleértve az építő jellegű kritikát.

A találkozó során nagyon sok új információ hangzott el, érdekes volt meghallgatni, mit is gondol az ügyfél! **Köszönjük a hallgatóknak a mindenre kiterjedő szervezést!**

Meghívottak: BME Idegen Nyelvi Központ oktatói és hallgatói, BME-TFK fordító- és tolmácsképzős hallgatói és oktatói, fordit.hu szakmai közösségi portál, Professzionális Fordítássláigálatók Egyesülete, Magyar Fordítók és Tolmácsok Egyesülete, PPKE és ELTE hallgatói és oktatói

A teljes anyag elérhető az alábbi linken:

<http://www.fordit.hu/cikkek/74f3f5f39e98a92ac63820cce0f351b7>

A szakmai beszámoló elérhető az alábbi linken:

http://www.traduc-inter.bme.hu/Szakma_diak_eper.html

AJÁNLÁSOK

Végeredményben elmondható, hogy a szinkrontolmácsolás a fentiek miatt rendkívül embertpróbáló műfaj, tolmácsként el kell tudni fogadnunk, hogy van olyan, amit egyszerűen nem lehet letolmácsolni. Ami biztos, hogy a tolmácsnak figyelnie kell arra, hogy bizonyos szavak nem a szótári jelentésükben használatosak (*“a jó tolmács ismeri a tolvajnyelvet”*). Az **ideális tolmács** – amennyiben van ilyen - minden témából felkészült, a

rossz beszédből is képes jót csinálni, tudja, mit miért mond a beszélő, és annak mi a jelentősége. Az ideális tolmács vissza tudja adni a beszédet, nem csak a szöveg szárazságát adja vissza. Amennyiben az előadó “belelkesül” és non-verbális kommunikációja veszi át a főszerepet, a jó tolmács ezt is kitűnően tudja érzékelteni.

Egy szó mint száz, a tolmács mindenképpen **bizalmi munkakör**. Jávor Benedek elmondta, hogy ha őt tolmácsolják, akkor az emberek nem őt fogják hallgatni, hanem a tolmácsot. Ebben az értelemben ha nem jó a tolmács, az csapódik majd le a hallgatóságban, hogy nem jó az előadó. Ezért – mivel az efölötti diszpozíció kikerül a kezéből – nagyon fontos, hogy csakis olyan tolmáccsal akar együtt dolgozni, aki azt mondja, amit ő akar mondani. *“Ha valahol tolmácsolva vagyok, az emberek nem engem fognak hallgatni, hanem a tolmácsot”*.

A jó tolmács által produkált szöveg annyira gördülékeny, hogy észre sem lehet venni, hogy tolmácsol. Megtudtuk, hogy érdekes módon amúgy is csak akkor veszik észre a tolmácsot, ha pocsék munkát végez, illetve akkor, ha kirívóan jó. Talán nem kérdés, hogy tolmácsként melyikre is törekszünk a kettő közül☺.

6. HOGYAN TOVÁBB A DIPLOMÁMMAL?

HOGYAN TOVÁBB A DIPLOMÁMMAL?



2016. május 17-én került sor a tavaszi félév utolsó Eper szakma-diák találkozójára a BME-TFK-n.

Az államvizsgák és a diploma megszerzése előtt mi más lehetett volna a téma, mint a frissen végzett hallgatók piacra lépésének esélyei? A szakma-diák találkozó a „**Hogyan tovább a diplomámmal?**” címet viselte. A résztvevők nagy létszáma mutatta, hogy ez a kérdés sokak számára aktuális. Az esemény főszereplői a BME-TFK-Proford közösen indított M⁴ mentorprogramjának mentorai és mentoráltjai voltak. A panelbeszélgetésen mentorként részt vettek:

Korcsák Jeliszej építészmérnök, szakfordító, oktató, volt Műszakis hallgató, aki egyben belső fordító cégnél, M⁴ mentor

Kalmár Attila közgazdász, szakfordító, szabadúszó, M⁴ csapatépítő

Wagner Veronika jogász, szakfordító, fordítóirodánál belső fordító volt, jelenleg szabadúszó, M⁴ mentor

Vadász Linda szabadúszó tolmács, EU

Domján Nikolett nyelvi mérnök, espell

Bán Miklós Proford, espell

Beták Patrícia BME-TFK

Először maguk a diákok foglalták össze, hogy az ő olvasatukban mit is kezdhet a diplomájával egy TFK-n végzett diák: Wagner Veronika oktatóval közösen gyűjtötték össze azokat a munkaköröket, amelyekben a

BME-TFK-n szerzett diplomával elhelyezkedhetnek, majd összeszedték az egyes munkakörökre jellemző előnyöket és hátrányokat. Véleményüket elsősorban a képzés során szerzett tapasztalataik alapján fogalmazták meg, benyomásaikkal, illetve a mentorprogramban szerzett gyakorlati tapasztalataikkal kiegészítve azokat. A hallgatók/mentoráltak felszólalásaira reagáltak a mentorok.

Az első munkakört, az **EU tolmácsot Varga Erika** konferenciatolmács-hallgató mutatta be. A diákok és a mentorok sorában helyet foglaló EU tolmácsként is dolgozó Vadász Linda is egyetértett abban, hogy ennek a munkakörnek az egyik legnagyobb előnye az, hogy a tolmács kiváló technikai környezetben dolgozhat, valamint munkájának a versenyképes fizetésen kívül nagy presztízse is van. Elhangzott továbbá, hogy ez a munkakör változatos feladatokkal, illetve gyakori utazással jár. A tolmácsolandó szakterületek akár naponta/egy napon belül változhatnak/váltakozhatnak. Ez utóbbiak azonban jelenthetnek hátrányt is azok számára, akik kevésbé rugalmasak. A diákok kérdésére válaszolva Linda elmondta, hogy az EPSO versenyvizsga minden év szeptemberében esedékes, és bár nehéz a két fordulót elsőre sikeresen teljesíteni, megéri újra próbálkozni annak, aki ebben a munkakörben képzelel el szakmai jövőjét.

A **szabadúszó tolmács** munkakörével kapcsolatban **Papp Zoltán** konferenciatolmács-hallgató kiemelte, hogy az EU tolmáccsal ellentétben itt kevésbé jók a technikai körülmények, a munkaidő és a feladatok jellegét tekintve pedig nagyobb rugalmasságra, olykor nagyobb stressztűrésre van szükség. Azonban itt is versenyképes jövedelemre lehet számítani, és az intellektuális kihívás nagy fejlődési lehetőséget jelent. Rövid beszámolót hallottunk arról is, hogy a szociális és hatósági tolmácsolásnál mennyire fontos a pontosság és a felelősségteljes tolmácsolás, valamint elhangzott, hogy ez a tolmácsolási típus kitűnő lehetőség tapasztalatszerzésre kezdő tolmács számára.

Az **EU fordító** munkakör jellemzőjeként **Szikszai Zoltán** szakfordító hallgató jóvoltából elhangzott, hogy kevésbé változatos és kreatív feladatokra lehet számítani, hiszen elsősorban „paneleket” kell alkalmazni. Jelentős kompenzáció azonban a versenyképes fizetés, illetve az, hogy a fordító „házon belül” állandó segítségre számíthat a terminológusoktól. Megtudtuk továbbá, hogy ennek a munkakörnek a betöltéséhez szükséges szakmai kompetenciára visszavezethetően ebbe a munkakörbe gyakran érkeznek más szakmákból, más területekről is (pl. jog, műszaki stb.) a fordítók.

A **szabadúszó fordító** munkakör egyes jellemzőit **Erős Ágnes** szakfordító hallgató mutatta be:

- bárhol végezhető munka vs. bizonytalanság, nehéz tervezhetőség
- önálló időbeosztás vs. bizonytalanság, közösség hiánya

- saját ügyfelek vs. szervezett érdekképviselő és visszajelzés hiánya. A mentorok elmondták, hogy az egy-két területre „beskatulyázás” lehetősége valóban fennáll a fordítók esetében, azonban ez nem feltétlenül jelent hátrányt ebben munkakörben. Bán Miklós megjegyezte, hogy „okos fordítóirodák” az adott területre szakosodott fordítóknak adják ki a szakfordítási munkákat.

A **cégnél belső fordítói** munkakör legnagyobb előnye **Dávid Ferenc** szakfordító hallgató elmondása alapján a biztonság, a stabil és állandó munkahely, a fix jövedelem, ezzel szemben áll azonban a monotonitás és a kevesebb kihívás. Korcsák Jeliszej rácafolta az említett negatívumokra, kiegészítve az elmondottakat azzal, hogy ebben a munkakörben egy adott terület „igazi” szakembereivé válhatunk, annak a szaknyelvét magas szinten elsajátíthatjuk, és ez nagy presztízzsel jár.

Nagy Orsi és **Tóth Katalin** szakfordító hallgatók elmondása alapján egy **fordítóiroda belső fordítójaként** egy szabadúszó fordítóhoz viszonyítva kevesebb a mozgásterünk, a fejlődési lehetőségünk, és alacsonyabb a jövedelmünk. Ugyanebben a viszonyításban azonban nagyobb a biztonság, fix a munkaidő és a jövedelem, kisebb a felelősség, a terminológiában segítséget kapunk, és jobban ráláthatunk egy fordítási projekt folyamatának egészére. Bán Miklós kiemelte, hogy az ebben a munkakörben szerzett tapasztalat kiváló „ugródeszkát” jelent a szabadúszó fordításhoz.

A **projektmenedzser** munkaköre jelentősen eltér az előbb említettektől. Elsősorban rendszerben gondolkodást és kiemelkedően jó szervezői készségeket kíván. Mivel az ebben a munkakörben dolgozó szakember fogja össze egy-egy projekt minden tevékenységét és résztvevőjét, az őt terhelő felelősség, és az ebből származó stressz mindenképpen kiemelendő tényezők. A mentorok a diák kérdésére hozzátették, hogy nem árt, ha a projektmenedzsernek van fordítói tapasztalata, azonban nem minden fordító alkalmas erre a munkakörre. Annak azonban, akinek a személyisége is megfelel a felsorolt elvárásoknak, nagy karrierlehetőséget jelenthet a pm, hiszen kevés jelenleg a mester szinten dolgozó projektmenedzser.

A **nyelvi mérnök / DTP** voltak az említett munkakörök közül talán a legkevésbé megfogható, és a leginkább újszerű elhelyezkedési lehetőségek. Domján Nikolett nyelvi mérnöktől megtudtuk, hogy ezeknek a munkaköröknek a szerepe a fordítást előkészítő folyamatokban, valamint az utómunkálatokban fajsúlyos. A nyelvi mérnök és a DTP-szakember kezeli tulajdonképpen azokat a fájlokat, amelyekben érkezik az adott fordítandó szöveg, majd a CAT szoftverekből kikerülő fordítást visszaalakítja a megrendelő által kért formátumba (html, word, excel, illustrator stb). Ennek a feladatkörnek az ellátásához szükség van matematikai absztrakciós készségekre, valamint informatikai érdeklődésre.

Végül a hallgatóság kérdésére a mentorok összeszedték azokat a **fórumokat, szervezeteket**, amelyeken keresztül segítséget kaphat egy pályakezdő fordító és tolmács az elindulásban: MFTE, PROFORD, fordit.hu, illetve ezek Facebook csoportjai, BME-TFK honlapja.

Összefoglalásképpen a tanév utolsó szakma-diák találkozásán igazán praktikus és naprakész tanácsokat és információkat kaphattak az érdeklődők.

Meghívottak: BME Idegen Nyelvi Központ oktatói és hallgatói, BME-TFK fordító- és tolmácsképzős hallgatói és oktatói, fordit.hu szakmai közösségi portál, Professzionális Fordításszolgáltatók Egyesülete, Magyar Fordítók és Tolmácsok Egyesülete, M4 mentorprogram mentorai és mentoráltjai, PPKE és ELTE hallgatói és oktatói, BME hallgatói, képzéseink iránt érdeklődők, Nyílt napon résztvett jövőbeli hallgatóink

A teljes anyag elérhető az alábbi linken:

<http://www.fordit.hu/cikkek/16784e23defd1554aa729a0b171ca304>

A szakmai beszámoló elérhető az alábbi linken:

http://www.traduc-inter.bme.hu/Szakma_diak_eper.html

AJÁNLÁSOK

Tulajdonképpen elmondható, hogy az egész esemény ajánlások megfogalmazására törekedett, ezúttal hallgatóinknak fogalmaztunk meg ajánlásokat, azaz jó gyakorlatokat, hogy ezzel is megkönnyítsük szakmai pályafutásuk megkezdését.